

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

عرض شد که در رابطه با مجزی بودن غسل واجب از سایر اغسال در دو مقام بحث می شود که مقام اول در جلسات گذشته به طور مفصل بررسی شد. مقام دوم، این بود که شخص، غسل واجبی غیر از جنابت را انجام بدهد، مثل اینکه غسل مسّ میّت کند یا غسل حیض کند و در عین حال اغسال واجبه دیگری، مثل جنابت و غیر آن نیز بر ذمه اش باشد، سؤال این است که آیا غسلی که او انجام داده است از آن اغسال واجبه ای که در هنگام غسل کردن از آنها غافل بوده است و آنها را نیّت نکرده است، مسقط خواهد بود یا مسقط آن اغسال نخواهد بود؟

عرض شد که از اطلاق کلام مرحوم سید (ره) [«و إن نوى واحداً منها و كان واجباً كفى عن الجميع أيضاً على الأقوى»] و همچنین، اطلاق صحیح زرار [«... فَإِذَا اجْتَمَعَتْ عَلَيْكَ حُقُوقٌ أَجْزَأُهَا عَنْكَ غُسْلٌ وَاحِدٌ...»] استفاده می شود که اگر شخص غسل واجبی را نیّت کند از همه اغسالی که بر ذمه اش باشد، مجزی خواهد بود و لازم نیست که آن غسل که انجام می دهد غسل جنابت باشد. در ادامه عرض شد که عده ای بر خلاف نظر مرحوم سید (ره) و نظر مختار گفته اند که اگر شخص، غسل واجبی غیر از غسل جنابت را انجام بدهد، مثلاً غسل مسّ میّت کند، غسل او از سایر اغسال واجبه ای که بر ذمه اش باشد؛ اعم از اینکه غسل جنابت باشد یا غسل غیر جنابت باشد، کفایت نخواهد کرد و برای سخن خود به روایاتی که در رابطه با حائض وارد شده اند، استناد کرده اند و گفته اند که این روایات بر این دلالت دارند که مکلف، غسل جنابت و غسل حیض که بر ذمه اش است را در قالب یک غسل می آورد و از این روایات استفاده نمی شود که اگر شخص غسلی غیر از جنابت را انجام بدهد از سایر اغسال واجبه ای که بر ذمه اش باشد کفایت خواهد کرد، هر چند که در هنگام غسل کردن از آن اغسال غافل باشد. در جلسه گذشته به دو روایت در این رابطه اشاره شد.

روایت سوم: موثقه عمار: عَنْ عَمَّارِ السَّابَّاطِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع)؛ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَةِ يُوَاقِعُهَا زَوْجُهَا ثُمَّ تَحِيضُ قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ، قَالَ: «إِنْ شَاءَتْ أَنْ تَغْتَسِلَ فَعَلَتْ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَيْسَ عَلَيْهَا شَيْءٌ فَإِذَا طَهَّرْتَ اغْتَسَلْتَ غُسْلًا وَاحِدًا لِلْحَيْضِ وَالْجَنَابَةِ».

امام صادق (ع) در پاسخ عمار ساباطی [که درباره زنی که همسرش با او هم بستر شده است و سپس، قبل از آن که غسل کند، حیض شده است، سؤال کرده است]، فرموده است که اگر خواست، غسل جنابت می کند و اگر همان وقت غسل نکرد، چیزی بر عهده او نیست، پس وقتی از حیض پاک شد، برای جنابت و حیض یک غسل انجام می دهد.

استدلال به این روایت به این نحو است که غسل جنابت و حیض را می توان در قالب یک غسل آورد ولی این، در صورتی است که شخص، هم به غسل جنابت و هم به غسل حیض توجه داشته باشد و هر دو را نیّت کرده باشد بنابراین، غسل واحد از سایر اغسال

در صورتی که شخص از آنها غافل باشد، کفایت نخواهد کرد، پس اگر شخص یک غسل کند و سایر اغسال را نیت نکند و از آنها غافل باشد، غسل او از اغسال دیگر مجزی نخواهد بود.

در پاسخ از استناد به روایات مذکور، عرض می‌شود که صحیح این است که این روایات نمی‌توانند مدعای مذکور [، مبنی بر عدم کفایت غسل واجب غیر جنابتی از سایر اغسال واجب در صورت عدم نیت کردن آن اغسال] را ثابت کند زیرا این روایات در رابطه با این نکته وارد شده‌اند که آیا بر شخص حائض جنب واجب است که غسل جنابت را مقدم بدارد یا اینکه مجاز است که غسل جنابت را به تأخیر اندازد تا بعد از پاک شدن از حیض، در قالب یک غسل، هم غسل جنابت را انجام بدهد و هم غسل حیض را انجام بدهد؟ و از این روایات استفاده می‌شود که تقدیم غسل جنابت واجب نیست در نتیجه، جایز است که شخص غسل جنابت را به تأخیر اندازد و بعد از پاک شدن از حیض، یک غسل انجام بدهد که هم از جنابت و هم از حیض کفایت بکند و این روایات بر این نکته دلالت ندارند که اگر شخص غسل جنابت را به تأخیر انداخت و بعد از طهارت، غسل حیض کرد و از جنابت غافل بود، غسل او مسقط جنابت نخواهد بود، در حالی که قائلین قول مذکور [، مبنی بر عدم کفایت غسل واجب غیر جنابتی از سایر اغسال واجب در صورت عدم نیت کردن آن اغسال]، در صدد اثبات عدم کفایت غسل واجب غیر جنابتی از سایر اغسال واجب‌ای که در هنگام غسل به آنها توجه نداشته است، بودند پس، این روایات مدعا را ثابت نمی‌کنند.

عمده دلیلی که قائلین قول مذکور به آن استناد کرده‌اند موثقه سماعة بن مهران است؛

عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ أَبِي الْحَسَنِ (ع)؛ قَالَا فِي الرَّجُلِ يُجَامِعُ الْمَرْأَةَ فَتَحِيضُ قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، قَالَ: «غُسْلُ الْجَنَابَةِ عَلَيْهَا وَاجِبٌ»^۱.

امام صادق (ع) و امام کاظم (ع) فرموده‌اند که در فرضی که مرد با زنش جمع شود و قبل از اینکه زن غسل جنابت کند، حیض شود، واجب است که آن زن غسل جنابت را اتیان کند.

گفته‌اند که از کلام امام صادق (ع) و امام کاظم (ع) که فرموده‌اند که غسل جنابت بر زن واجب است، فهمیده می‌شود که غسل حیض از غسل جنابت کفایت نمی‌کند و گرنه اگر غسل حیض از غسل جنابت مجزی بود معنی نداشت که غسل جنابت بر آن زن واجب باشد.

لکن عرض می‌شود که این روایت (موثقه سماعة) نیز همانند روایات قبلی بر عدم کفایت غسل حیض [به عنوان یکی از اغسال واجب غیر جنابتی] از غسل جنابت دلالت ندارد زیرا این روایت ناظر به این مطلب است که آیا حادث شدن حیض، جنابتی را که قبل از حیض محقق شده بود رفع می‌کند یا با اینکه زن محدث به جنابت بوده است، به حدث حیض نیز متّصف می‌شود؟ پس در این صورت، حیض رافع جنابت نخواهد بود تا غسل جنابت بر آن زن واجب نباشد بنابراین، آن زن محدث به دو حدث خواهد بود که برای رفع آن دو باید غسل کند [، یعنی هم غسل جنابت و هم غسل حیض بر ذمه‌اش می‌باشد] بنابراین، منظور از وجوب غسل جنابت بر شخص مذکور در روایت، این است که حیض، رافع جنابت نیست، بلکه جنابت نیز همانند حیض، موجب وجوب غسل می‌شود و بر شخص واجب است که علاوه بر غسل حیض، غسل جنابت را نیز اتیان کند، لکن همان‌گونه که در روایات قبلی اشاره شد، شخص مخیر است که غسل جنابت را مقدم بدارد یا اینکه آن را به تأخیر اندازد و بعد از پاک شدن از حیض با یک غسل واحد،

هم غسل حیض و هم غسل جنابت را نیت کند و اما اینکه گفته شود که اگر زن بعد از پاک شدن از حیض، غسل حیض کند و غسل جنابت را نیت نکند، غسل او مُجْزِی از جنابت نخواهد بود از این روایت فهمیده نمی‌شود. نتیجه، اینکه اطلاق صحیحه زراره معارضی ندارد و هیچ کدام از روایات مذکور، نمی‌توانند با این روایت صحیحه معارضه کنند بنابراین، انجام غسل واجب غیر جنابتی نیز همانند غسل جنابت، مُجْزِی از سایر اُغسال واجبه‌ای که بر عهده مکلف است، می‌باشد، هرچند که مکلف در هنگام غسل کردن، آن اُغسال دیگر را نیت نکند و از آنها غافل باشد.

«الحمد لله رب العالمین»